

ОСОБЛИВОСТІ ФОКАЛІЗАЦІЇ ХУДОЖНЬОГО НАРАТИВУ МАРКА ЛЕВІ

Буць Ж. В.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського»

У статті розкрито специфіку нарративної категорії фокалізації в художньому просторі сучасного французького письменника Марка Леві. Особлива увага приділена функції маніпулятивного впливу, що виконує художній нарративний простір взагалі та фокалізація як один з його елементів. Дослідження ґрунтується на наукових добутках з маніпулювання як явища загальноживаного в сучасному суспільстві. Схарактеризовано також розвиток останніх досягнень з маніпулятивного впливу у психології, політиці, лінгвістиці. Наголошено на мовній репрезентації явища маніпулювання в різних сферах соціального життя – політиці, ЗМІ, різноманітних дискурсах. Окреслено щораз більшу роль вивчення нарративу з боку визначення механізмів усвідомлення та пізнання світу.

У тексті дослідження запропоновано характеристику різних поглядів розуміння поняття «фокус нарації» та надано різноманітні типології щодо фокалізації нарративного простору. Фокалізацію кваліфіковано як елемент апелювання до оповідача (чи персонажа), як дистанцію між оповіддю, дієгезисом та персонажем. Підтверджено думку, що фокус нарації структурує нарратив. З'ясовано та проілюстровано на прикладах французької прози основні риси фокалізації художнього нарративу. Увагу зосереджено на вивченні художнього доробку Марка Леві як представника сучасного французького літературного середовища. Описано нарративний простір творів «Et si c'était vrai» та «Vous revoir», які вибрано для наукового дослідження. Як доводить матеріал художньому нарративу, М. Леві притаманний контамінований тип фокалізації, що визначає особливість не лише авторського подання події, а й специфіку сучасного літературного жанру. Проведений аналіз особливостей фокалізації художнього нарративу французького письменника дав змогу виокремити такі аспекти: граматичний (уживання займенника третьої особи, умовного способу), семантичний, стилістичний (кореляція стилів в одній оповіді, використання тропів), структурний (особлива нарративна тектоніка романів).

Ключові слова: художній нарратив, фокалізація, сучасна французька проза, маніпулятивний вплив, нарративний простір, оповідь.

Buts Zh. V. Features of focalization of Marc Levy's literary narrative. The article reveals the specifics of the narrative category of focalization in literary works of the modern French writer Marc Levy. Particular attention is paid to the function of manipulative influence performed by this narrative in general and to the focalization as one of its elements. The study is based on the scientific achievements of manipulative influence as a phenomenon actively used in modern society. In addition, it describes the development of recent advances in manipulative influence in psychology, politics and linguistics. The author emphasizes the linguistic representation of the phenomenon of manipulation in various spheres of social life such as politics, mass media and various discourses. The paper clarifies the growing role of the study of narrative in defining the mechanisms of awareness and cognition of the world. The text of the proposed study describes different views of understanding the concept of "focus of narration" and provides various typologies of the narratives' focalization. Focalization is described as an element of appeal to the narrator (or character), as a distance between the narrative, the diegesis, and the character. It has confirmed the idea that the focus of the narrative structures the novel. The main features of the focalization of the literary narrative were characterized and illustrated on the examples of French prose. Particular attention is given to the study of the literary works of Marc Levy, as a representative of modern French literary environment. The material of M. Levy's novels proves that his works are characterized by the contaminated type of focalization, which determines not only the distinguishing features of the author's representation of the event, but also the specifics of the modern literary genre. The analysis revealed the main features of focalization of the literary narrative of the French writer; among them we can single out the following aspects: grammatical (the use of the third person pronoun, conditionals), semantic, stylistic (correlation of styles in one story, the use of tropes), structural (a special narrative tectonic of novels).

Key words: literary narrative, focalization, modern French prose, manipulative influence, narrative space, narration.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. У сучасному суспільстві все частіше розуміємо, що іноді робимо дещо не власного нам, інколи навіть незвичайне. Коли починаємо обмірковувати ті чи ті ситуації, виявляємо, що то був прихований психологічний вплив на нас чи то з боку ЗМІ, чи то з боку оточення. Так, бути предметом маніпулювання – дуже неприємно. Тому все

частіше з'являються наукові розробки щодо уникнення маніпулювання, а ще частіше, – навпаки, як уплинути на свідомість людини.

Читаючи художні твори, ми сприймаємо побутові ситуації так, як на це нас скеровує автор (наратор), а іноді потім й у реальному житті намагаємося вчинити тим чи тим способом, який запозичили в персонажів. Отже, такий симбіоз

реального/нереального подекуди наводить на думку – чи не маніпулюють нами і як цього уникнути або використати собі на користь. У нашому дослідженні намагаємося з'ясувати роль художнього нарративного простору як технології маніпулювання свідомістю читача. І одним з елементів впливу в художньому нарративі є насамперед фокус представлення подій в оповіді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

До проблеми маніпуляції звертаються психологи (С. І. Бернштейн, Д. Брайант, Е. Л. Доценко, Т. М. Дрідзе, А. А. Леонтьєв, Р. Чалдіні, Б. Шелдон), соціологи (Б. І. Мотузенко), політологи (С. Карамурза, Г. Лассуелл, М. Побокін, Г. Г. Почепцов, С. П. Расторгуєв, А. Цуладзе, Г. Шиллер), журналісти (Б. Н. Лозовський), які передусім визначають вплив маніпуляцій на свідомість та підсвідомість людини. У психології розрізняють два типи маніпулювання: невербальний і вербальний. Саме перший з них викликає посилені інтерес науковців у галузі соціальної, суспільно-економічної парадигм (О. А. Лагодзінська, П. М. Лісовський, І. В. Рибак та ін.). Лінгвісти ж звертаються до мовної репрезентації цього явища, хоча їхні праці здебільшого присвячено політичному та рекламному дискурсам (О. Ю. Арешенкова, С. К. Романюк, І. Ю. Шкіцька та ін.). Вивчення прихованого впливу привертає увагу лінгвістів, оскільки зумовлює оптимізацію процесу взаємодії між рівноправними комунікантами завдяки розкриттю механізмів маніпуляції. Дослідженню дискурсивних стратегій і тактик присвячені напрацювання Є. М. Верещагіна і В. Г. Костомарова, Т. А. ван Дейка, О. В. Дмитрука, Л. Л. Ільницької, О. С. Ісерс, С. В. Козак, І. В. Мельник, І. Є. Фролової та ін.

На думку С. Кара-Мурзи, успіху сягає маніпуляція тоді, коли адресат вірить у природність того, що відбувається [2, 47]. Задля цього найкраще підходить фальшива реальність, де наявність акту маніпулювання не буде поміченою. Такою фальшивою реальністю може слугувати художній нарративний простір.

У результаті напрацювань, здійснених у межах нарративного напрямку наукової парадигми, доходять до можливості оперування нарацією як плідним й перспективним інструментом опису процесів конструювання ідентичності автора, аналізу кореляцій між пам'яттю і літературою (культурою), осмислення індивідуального і колективного досвіду часу.

Формулювання мети і завдань статті.

У статті за мету ставимо виокремити особливості фокалізації сучасного художнього нарративу французького письменника М. Леві, що відображає маніпулятивну функцію літературного твору. Задля досягнення поставленої мети слід виконати такі **завдання**: описати різноманітні визначення та розуміння поняття «фокус нарації»; сформулювати основні риси фокалізації нарративного простору; визначити типи фокалізації в сучасних дослідженнях; схарактеризувати художній доробок сучасного французького письменника Марка Леві; виявити особливості фокалізації художнього

нарративу М. Леві на прикладах його творів «Et si c'était vrai» та «Vous revouir» з урахуванням маніпулятивної функції художнього простору.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Найдискутованішою у нарративних вченнях вважається категорія «точка зору» («фокалізація», за термінологією Ж. Женнет) [1, 128], або «фокус нарації», що корелює із англ. *point of view*, фр. *point de vue*, нім. *die Hinsicht* [3, 15]. Фокалізація, за розумінням французького лінгвіста, виключає візуальні конотації (за Д. Шіфрін [9, 51]), які характерні для терміна «точка зору». Інші дослідники наполягають на зовнішньо та внутрішньо зумовлених факторах, що впливають на передачу та сприйняття подій у художньому тексті [10, 24].

Художня інформація набуває вербального вираження за умови представлення нарративного простору крізь призму будь-якого «зору», оскільки відбувається вибір окремих елементів оповідання події, зумовлений певною точкою зору. Тому в нарративній теорії звертаються до категорії фокалізації, яка поєднує всі форми нарративної присутності [5, 48].

Звертання до суб'єкта фокалізації, який утримує фокус бачення художньої інформації, передбачає, що можна апелювати до оповідача (автора твору) або до персонажа. У річищі вивчення маніпулятивного аспекту репрезентації нарративного простору вважаємо за доцільне звернення саме до фокалізації оповіді, оскільки іноді саме з метою впливу на читача відбувається зміна фокалізатора у творі, коли оповідач репрезентує події, послуговуючись точкою зору персонажа.

За розумінням поняття «фокалізація», наданим Ж. Женеттом [1, 89], представлення й донесення інформації до адресата відбувається в «чистому вигляді» без додаткових «особистісних» нашарувань. За рахунок фокалізації читач акцентує не лише на просторі представлення подій у художньому творі, а й на самій текстовій організації, що має окремий вплив та інформативність.

Фокалізація корелює із поняттям дистанції в оповідному просторі між оповідачем, дієгезисом і персонажем [5, 52]. Окрім цього, фокалізація визначає манеру та техніку репрезентації нарративного простору, сприяє структурізації всієї художньої інформації, коли вона подається чи безпосередньо від особи оповідача, чи опосередковано від іншої особи – з погляду «зовні». У цьому розумінні нарративна категорія набуває значення маніпулятивної технології, оскільки, відповідно до визначення, належить до джерела зовнішнього впливу (оповідач), залежить від майстерного уживання, відповідає певній послідовності, що структурує усю оповідь і, нарешті, впливає на свідомість та сприйняття адресата інформації.

Звертаючись до різноманітних поглядів щодо розуміння фокалізації у наратології, зазначимо розмаїття її типології.

Так, ізраїльська дослідниця Ш. Ріммон-Кенан спирається на грані (*facet*) сприйняття: перцептивна грань (*perceptual facet*), психологічна грань (*psychological facet*) й ідеологічна грань (*ideological facet*) [8], які характеризують фокалізацію.

Типологія фокалізації французького літературознавця Ж. Женетта ґрунтується на ідеї виокремити того, хто говорить, від слухача (сприймача). Таким чином, учений розрізняє три рівні, зокрема: 1) нульова фокалізація, що збігається із нефокалізованою оповіддю, у якій оповідач знає більше, ніж будь-хто з персонажів (таким чином, оповідач перебуває над текстом); 2) внутрішня фокалізація, яка характеризується однаковим рівнем обізнаності оповідача й певного персонажа-фокалізатора (бачення зсередини); 3) зовнішня фокалізація, при якій оповідач менш обізнаний, ніж персонаж (бачення зовні) [1, 149].

Інші сучасні вітчизняні наратологи обстоюють ще один тип фокалізації – контамінований (Є. О. Дегтярьова, Р. І. Савчук), або варіабельний (О. М. Кагановська). Такому типові притаманне зображення персонажа основним фокусом (внутрішнім, зовнішнім або нульовим), до якого додається інший фокус, що розширює чи приховує ракурс подання подій.

Дотримуючись типології Р. І. Савчук щодо розкриття специфіки маніпулювання в наративному художньому просторі, будемо послуговуватися класифікацією варіабельного типу перцепції: контаміновані типи сприйняття *внутрішньо-нульової* та *внутрішньо-зовнішньої* фокалізації забезпечують основний зображувальний фокус *внутрішній*; у разі *нульового* фокусу бачення та представлення події вирізняються *нульово-внутрішня* та *нульово-зовнішня* фокалізації; у поєднанні основного *зовнішнього* фокусу із внутрішнім баченням та додатковим нульовим типом перцепції виокремлюються *зовнішньо-внутрішній* та *зовнішньо-нульовий* контаміновані типи фокалізації [5, 51–52].

У нашому дослідженні дотримуватимемося такої розгалуженої типології, оскільки, на нашу думку, вона дає змогу розкрити не лише маніпулятивні технології впливу оповідного простору, а й простежити гендерні особливості реалізації цих технологічних характеристик.

Аналізуючи творчий доробок сучасного французького письменника Марка Леві, можна стверджувати, що його твори представлено в наративній формі гетеродієгетичного типу в екстрадієгетичній ситуації (за класифікацією Ж. Женетта). Отже, наратор, що розповідає історії, знаходиться поза межами оповіді, а фокус зосереджується на головних персонажах відповідних романів.

У своїх романах Марк Леві поєднує різноманітні жанри: трилер, фантастику, пригоди, оповідання про подорожі, історичну оповідь, комедію, – усе це міститься в межах однієї історії [7]. Загалом творчість французького письменника пронизано сплетінням різноманітних літературних напрямів, генеологічним різномайттям, складністю сюжетів, глибиною проблематики та тем, які порушує автор у художньому просторі [4, 46]. Усе це відповідно вибудовує художній наратив М. Леві та характеризує особливості фокалізації його творів.

Матеріалом дослідження послуговували романи М. Леві «Et si c'était vrai» (2000) та «Vous revoir» (2008). За хронологічною організацією наративів

ці два твори можна вважати діалогією, оскільки йдеться про тих самих персонажів, правда, у дещо змінених ситуаціях та просторі. Не можна не погодитися з позицією Л. Мацевко-Бекерської, яка вважає схематичне відтворення сюжетів двох творів французького письменника ефектом дзеркала [там само, 47], коли відбувається схожа ситуація спочатку з одним з персонажів, а згодом і з іншим.

Перший роман діалогії французького письменника «Et si c'était vrai» (2000) сфокусовано на розповіді про молоду докторку (інтерна клініки у Сан-Франциско) та хлопця (юного архітектора), що поєднані місцезнаходженням (квартира Лорен) та єдиною метою – врятувати життя. Однак опертя на думку про ефективність маніпулювання у ситуаціях, наближених до реальності (фальшивої реальності) [2, 49], підводить до того, що наративний простір французького письменника є простором реалізації маніпулятивного впливу, оскільки Лорен (головна героїня) перебуває у зміненому стані (привід), а в реальності – знаходиться в комі. Фокусуючись на представленні подій зовні, поза межами тексту чи над текстовою ситуацією, наратор застосовує маніпулятивні стратегії, що впливають на сприйняття дієгезису.

Загалом роман М. Леві «Et si c'était vrai» належить до гетеродієгетичного типу наратора в екстрадієгетичній ситуації. Яскравим прикладом цього слугує уривок з твору: *Il lui fit remarquer qu'il n'était ni aveugle ni sourd et formula à nouveau sa demande : que faisait-elle là ? Pour toute réponse elle lui dit qu'elle trouvait cela formidable. Arthur ne voyait rien de « formidable » à cette situation et sur un ton plus agacé que précédemment reposa une troisième fois sa question : que faisait-elle dans sa salle de bains à cette heure avancée de la nuit ?* (1, 19). У наведеному фрагменті йдеться про першу зустріч основних героїв твору французького письменника – Артура та Лорен. При цьому дівчина перебувала на той момент у дивному стані – привід, оскільки в реальності знаходилась у комі. Якщо звернемося до фокусу представлення подій художнього наративу, то основними маркерами нульової фокалізації гетеродієгетичного наративу є непряма мова та уживання займенників третьої особи однини (*il, elle*). Наратор розповідає історію зовні, переказуючи події, що на граматичному рівні марковано підрядними реченнями: *qu'il n'était ni aveugle ni sourd, qu'elle trouvait cela formidable* (1, 19), а також непрямым мовленням головних персонажів: *que faisait-elle là ? que faisait-elle dans sa salle de bains à cette heure avancée de la nuit ?* (там само, 19)

Незважаючи на те, що досліджуваний наративний художній простір подано у формі нульової фокалізації, увесь час спостерігається зміна фокусу представлення історії. І фокалізатором упродовж усього оповідання виступає чи то один, чи то інший персонаж. Так, наратор описує події напередодні автокатастрофи головної героїні твору М. Леві «Et si c'était vrai»: *«Je suis trop fatiguée et je roule trop vite», se répétait-elle de minute en minute, pour lutter contre l'endormissement, mais l'idée de retourner aux urgences, côté salle et*

non côté coulisses, suffisait en elle-même à la tenir éveillée (1, 4). У наведеному прикладі основними дейктиками зміни фокалізації є пряма мова, у якій на фокалізатора вказує уживання займенника першої особи однини *Je* (*Je suis trop fatiguée et je roule trop vite*), тоді як основний фокус належить наратору зовні, тобто нульовій фокалізації – *se répétait-elle*, основним дейктиком цього виступає займенник третьої особи однини *elle*. Такий контамінований тип фокалізації, на нашу думку, слугує засобом маніпулювання свідомістю читача, позаяк ми не лише слухаємо розповідь, а й співчуваємо героїні, яка згадує свої відчуття та переживання, довіряємо їй розповіді більше, ніж переданим словами наратора зовні. Аби досягти напруги в художньому наративі Марка Леві, весь час змінюється фокус представлення подій. Попри нульову фокалізацію досліджуваного твору, упродовж усієї історії активно змінюються фокалізатори. Наприклад, наратор описує звичайний ранок молодій докторки Лорен, і при цьому відбувається зміна фокусу представлення подій:

Maman,

Merci pour la chienne, surtout ne range rien, je m'occupe de tout en rentrant.

Je passe chercher Kali directement chez toi dimanche vers 5 heures. Je t'aime, ta Docteur préférée (1, 5).

Епістолярний стиль передбачає звернення від першої особи однини (*Je*), що, своєю чергою, визначає внутрішню фокалізацію. Зміна фокалізатора в цьому випадку має маніпулятивну функцію, оскільки змушує читача пережити історію, співчуваючи героїні, зосереджуючись на її повсякденних проблемах. Бачення зсередини художнього твору дає змогу зануритися у світ персонажа, що неодмінно переконує в правдивості подій. Зокрема, уживання загальноновживаних у повсякденному побуті дієслів також відіграють переконливу роль. Дівчина, звертаючись до матері, запевняє її у своїх діях та почуттях – *je m'occupe de tout* (я усе упорядкую – тут і далі переклад наш Ж. Б.), *Je passe chercher* (зайду за), *Je t'aime* (я тебе люблю). До того ж наприкінці молода докторка переконує у своїй ніжності до дорогої людини – *ta Docteur préférée* (твоя улюблена докторка). Ще одним маркером внутрішньої фокалізації є граматичний аспект наративу, а саме уживання теперішнього часу (Présent Indicatif), що також імплікує маніпулятивну функцію.

Іншим прикладом зміни фокалізації в художньому наративі М. Леві «Et si c'était vrai» слугує розмова головної героїні зі своєю машиною. Така незвична ситуація з першого погляду – розмова з транспортним засобом – завдяки внутрішній фокалізації переконує читача у своїй реальності: *Partie, je suis partie, se répétait-elle. Je ne peux pas y croire, c'est un vrai miracle, reste encore à ce que tu veuilles bien démarrer. Amuse-toi ne serait-ce qu'à tousser une fois, je noie ton moteur avec du sirop avant de te jeter à la casse et je te remplace par une jeune voiture tout électronique, sans starter et sans états d'âme quand il fait froid le matin, tu as bien compris, j'espère ?* (1, 5). Лорен дуже поспішає на роботу у лікарню, але її авто, на жаль, не заво-

диться. З метою переконати в реальності події, що відбувається у гетеродієгетичному типі наративу екстрадієгетичній ситуації, наратор змінює фокус бачення з нульового на внутрішній. Дівчина розмовляє з машиною, звертаючись до неї як до реальної істоти, переконуючи її працювати. На вербальному рівні це передусім марковано прямою мовою від першої особи однини (*je suis partie, Je ne peux pas y croire, je noie ton moteur, je te remplace, j'espère*). Задля впливу на ситуацію в наративі вжито тактику погрози. Лорен дуже нервує, оскільки спізнюється і не в силах вплинути на ситуацію, тому починає погрожувати машині – *je noie ton moteur avec du sirop* (я заллю твій мотор сиропом), *je te remplace par une jeune voiture tout électronique* (я поміняю тебе на нову електричну машину). У цьому випадку зміна фокусу бачення є доречною та переконливою, оскільки сам персонаж розповідає про відчуття та переживання. До того ж дівчина персоніфікує своє авто: *tu as bien compris, j'espère* (ти зрозуміла, сподіваюсь). Цей засіб, на нашу думку, виконує саме маніпулятивну функцію, змінюючи не лише фокус представлення історії в художньому наративі, а й доводить та переконує таким чином читача у своїх діях.

Наступний аналізований роман французького письменника «Vous revoir» (2008) є продовженням минулої історії «Et si c'était vrai», проте дещо змінюються актанти наративу. На думку самого автора, цікаво було б дізнатися, чи ризикнули б Артур та Лорен удруге зустрітися та вскочити у вирій пригод [6]. Тому в новому оповіданні зустрічаються ті самі персонажі, проте в дзеркальній ситуації (за Мацевко-Брекерською) [4, 46]. У нашому дослідженні цікавою видається така зміна наративного простору з боку саме фокалізації.

Не порушуючи особливості представлення подій у попередній історії «Et si c'était vrai», Марк Леві повістує, не змінюючи водночас і наративного типу художнього твору: *Peut-être reviendrait-il un jour en compagnie de la femme qui occupait ses pensées. Il lui ferait découvrir les rues étroites de ce quartier qu'il aimait tant, ils marcheraient ensemble le long des berges de la Seine où il avait pris goût à se promener, même les jours de pluie, fréquents dans la capitale* (2, 2). Йдеться про гетеродієгетичний тип наративу в екстрадієгетичній ситуації. Дейктиками нульової фокалізації аналізованого роману є уживання займенників третьої особи однини і множини (*il, ils*). Наратор розповідає історію зовні, при цьому поєднуючи її із попереднім твором не лише головними героями, а й манерою розповіді. Головний персонаж – Артур – мріє про зустріч із коханою дівчиною. Проте він не впевнений у майбутній зустрічі, для нього вона лишається лише мрією, що на граматичному рівні підтверджено уживанням умовного способу (Conditionnel présent).

Взагалі увесь твір «Vous revoir» належить до нефокалізованої оповіді. Представлення подій одним наратором, який перебуває зовні, коментує та змальовує ситуацію як незалежний спостерігач, відіграє маніпулятивну функцію, дає можливість

читачеві не лише уявити історію, а й переосмислити поведінку кожного з персонажів.

Нульова фокалізація художнього нарративу французького письменника зумовлює також структуру твору. Оскільки наратор описує події та є обізнаним в усьому, то він має змогу кожного разу звертатися то до одного, то до іншого персонажа:

Lauren regarda l'horloge accrochée au mur; annota la couverture de son dossier et sortit de la pièce pour se rendre dans le box voisin. Sur la feuille de service qu'elle avait laissée sur le lit, elle avait établi l'heure du décès à 20 h 21, l'heure d'une mort se doit d'être aussi précise que celle d'une naissance.

*

Arthur inspectait tous les recoins de la cuisine, il ouvrit chaque tiroir et finit par couper le feu sous l'eau frémissante. Il sortit de chez lui et traversa le palier pour sonner chez sa voisine. N'obtenant aucune réponse, il s'apprêtait à faire demi-tour quand la porte s'ouvrit (2, 11). У наведеному фрагменті роману М. Леві «Vous revoir» звертаємо увагу на нарративну тектоніку твору, яка надає ефекту безперервного перебування у вирі подій, оскільки весь час змінюються об'єкти історії, проте фокус зображення їх дій залишається нульовим. Так, головна героїня перебуває на роботі в шпиталі, де зайнята повсякденними турботами. На вербальному рівні активність дівчини передається за рахунок послідовного уживання дієслів у минулому часі (Passé simple та Plus-que-parfait) *regarda, annota, sortit, elle avait établi* (подивилась, записала, вийшла, зазначила). У наступному абзаці, який розпочинає історію іншого персонажа, йдеться про молодого чоловіка Артура. Хлопець перебуває вдома, тому і дії його пов'язані із хатніми клопотами – *inspectait tous les recoins de la cuisine, ouvrit chaque tiroir, finit par couper le feu, sortit de chez lui et traversa le palier, il s'apprêtait à faire demi-tour* (подивився в усіх закутках кухні, відкрив кожну шухлядку, нарешті, вимкнув газ, вийшов з квартири і підійшов до сусідньої квартири, готовий був повернутися назад). Отже, наратор дотримується тактики безперервного нанизування дій, що створює враження постійного перебування в сюжеті оповіді.

Allongée sur la couchette d'une cellule du commissariat de police, Lauren se demandait comment elle avait pu, en une nuit, ruiner ses chances d'obtenir son internat de neurochirurgie et, ainsi, sept années de travail acharné.

*

Kali abandonna le tapis en laine. La chambre de Mme Kline lui était interdite, la porte-fenêtre du balcon étant entrouverte, elle se faufila et passa son museau entre les barreaux du garde-corps. Elle suivit du regard une mouette qui planait au ras des flots, renifla l'air frais du petit matin et retourna se coucher dans le salon.

*

Fernstein reposa le combiné sur son socle. La conversation avec l'administrateur du San Pedro s'était déroulée comme il l'avait prévue. Son confrère ordonnerait à Brisson de retirer sa plainte et ignorerait l'emprunt de l'ambulance, quant à lui, il ne mettrait pas à

exécution sa menace de faire intervenir une commission d'inspection de leur service d'Urgences.

*

Paul avait, discrètement, récupéré sa voiture sur le parking du Mission San Pedro, après une halte dans une boulangerie française sur Sutter Street et conduisait maintenant en direction de Pacific Heights.

Il se rangea devant l'immeuble où vivait une vieille dame au charme ravageur. Hier soir, elle avait sauvé la vie de son meilleur ami. Miss Morrison promenait Pablo. Paul descendit de sa voiture et l'invita à partager des croissants chauds et quelques nouvelles rassurantes d'Arthur.

*

Une infirmière entra sans faire de bruit dans la salle 102 du service de réanimation. Arthur dormait. Elle changea la poche qui recueillait les derniers épanchements de l'hématome et vérifia les constantes vitales de son patient. Satisfaite, elle reporta ses relevés sur un feuillet rose qu'elle rangea dans le dossier d'Arthur (2, 147–148).

Ще один уривок твору Марка Леві «Vous revoir» ілюструє нульову фокалізацію, що сприяє впливу на сприйняття оповіді. У межах декількох рядків відбувається постійна зміна об'єктів дієгезису, що набуває ефекту безперервності, а також нібито кадрування (розподілу на окремі зображення, кадри у кіно). Наратор роману французького письменника, обізнаний в усьому, повідомляє історії будь-яких персонажів оповіді. Розпочинається з головної героїні – Лорен: *Lauren se demandait comment elle avait pu ruiner ses chances d'obtenir son internat de neurochirurgie* (там само, 147). Перебуваючи у поліцейському відділку, дівчина не може собі пробачити проступок (викрадення хворого Артура). Нефокалізований тип нарративу забезпечує відчуття усього вирію почуттів персонажа. На вербальному рівні особливого значення набуває дієслово *ruiner* vt – «Endommager gravement quelque chose, lui faire subir des dégâts» [11] у поєднанні із семою *chance* n.f. – «Possibilité, probabilité que quelque chose (surtout un événement heureux) se produise» [там само], що ілюструє руйнування сподівань молоді докторки, її мрії стати нейрохірургом.

У наступному «кадрі» аналізованого художнього нарративу вже йдеться про собаку головної героїні – Калі: *Kali abandonna le tapis en laine, se faufila, passa son museau entre les barreaux du garde-corps, suivit du regard une mouette, renifla l'air frais du petit matin et retourna se coucher* (там само, 148). Не порушуючи фокус представлення нарративу та продовжуючи перебувати в певній напрузі, спостерігаємо також деяке розчарування (Калі встав з шерстяного килимка, прослизнув, висунув мордочку за решітку огорожі, простежив поглядом за чайкою, понюхав ранкове свіже повітря і повернувся спати). Така послідовність дій псака наводить читача на сприйняття розчарування тварини.

У наступному епізоді наведеного прикладу спостерігаємо історію ще одного персонажа роману «Vous revoir» – Фернштейна, лікаря, друга Лорен, який вступився за молоду дівчину в скрутній ситуації: *Fernstein reposa le combiné sur son*

socle. Son confrère ordonnerait à Brisson de retirer sa plainte et ignorerait l'emprunt de l'ambulance, il ne mettrait pas à exécution sa menace de faire intervenir une commission d'inspection de leur service d'Urgences (2, 148). Знову фокус представлення історії є нульовим, що на вербальному рівні марковано оповіддю від 3 особи, начебто очима наратора. Одним з найвагоміших елементів з боку маніпулятивної функції видається використаний умовний спосіб (Conditionnel présent), який не вказує на безпосереднє виконання дії, а лише натякає на них: *ordonnerait* (накаже), *ignorerait* (проігнорує), *ne mettrait pas à exécution* (не виконає).

Задля підтримки напруги та перемикування уваги читача на іншу історію наратор не зупиняється на кількох персонажах, а додає ще кілька.

Paul avait récupéré sa voiture sur le parking, conduisait en direction de Pacific Heights (там само, 148).

Il se rangea. Paul descendit de sa voiture et l'invita à partager des croissants chauds (там само, 148). Тепер наша увага зосереджена на другові Артура – Полі. Виконуючи деякі доручення близького товариша, молодий чоловік перебуває в постійній активній дії, що підкреслено дієсловами *récupérer*, *conduire*, *se ranger*, *descendre*.

І, нарешті, непрямий натяк на історію одного з головних героїв роману М. Леві. Непрямий він тому, що наразі Артур перебуває без свідомості після аварії, знаходиться у шпиталі, де за ним доглядає медичний персонал. Тому в цьому уривку наративу присутня медична сестра, яка весь час перебуває біля хворого та виконує свою роботу: *Une infirmière entra* (медсестра увійшла), *changea la poche* (поміняла катетер), *vérifia les constantes vitales* (перевірила данні життєздатності), *reporta ses relevés sur un feuillet* (записала показники на папірці).

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Проаналізувавши твори сучасного французького письменника Марка Леві, можна стверджувати, що представлений наратив весь час змінює фокус бачення подій, що притаманне контамінованому виду фокалізації. Змінність та варіативність фокалізації художнього наративу М. Леві пояснюється маніпулятивною функцією представлення подій. Перспективним у подальшому дослідженні художнього наративного простору вважаємо долучення творів представниць жіноцтва, що дасть змогу виявити гендерні особливості фокалізації сучасного французького художнього наративу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Женетт Ж. Фигуры : в 2-х томах. Москва : Изд-во Сабашниковых, 1998. Т. 1. С. 126–132; Т. 2. С. 60–280.
2. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. Москва : Эксмо, 2005. 832 с.
3. Коваленко К. Форми нарації в повістях А. Чехова другої половини 1890-х рр. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки*. Київ : Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2014. № 4. С. 14–17.
4. Мацевко-Бекерська Л. Наратив містичного у прозі Марка Леві. *Питання літературознавства*. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2011. Вип. 84. С. 46–54.
5. Савчук Р. І. Оповідний простір художньої прози Ф. Саган : лінгвокогнітивний і комунікативний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05. Київ, 2009. 296 с.
6. Французский писатель – Марк Леві: Биография : веб-сайт. URL: <https://sites.google.com/site/marklevilnv/> (дата звернення: 09.12.2019).
7. Marc Levy Livres. URL: <https://www.marcl Levy.info/marcl Levy/livres>. (дата звернення: 04.12.2019).
8. Rimmon-Kenan S. Narrative Fiction (New Accents). Routledge, 2002. 208 p.
9. Schiffrin D. T. Variation in Narrative. *Language* 57. 1981. P. 45–62.
10. Schmid W. Narrativity and Eventfulness. *What is Narratology: Questions and Answers Regarding the Status of a Theory* / Edited by Tom Kindt and Hans-Harald Muller. Berlin : Walter de Gruyter, 2003. P. 17–33.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

Larousse : dictionnaire de français. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires>. (дата звернення: 04.03.2019).

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Levy M. Et si c'était vrai. Paris : Édition Robert Laffont, S.A., 2000. 211 p.
2. Levy M. Vous revoir. Paris : Édition Robert Laffont, S.A., 2005. 258 p.

REFERENCES

1. Zhenett Zh. (1998). Figury [Figures]: v 2-kh tomakh. Moskva: Izd-vo Sabashnikovyykh, 1, 126–132; 2, 60–280 [in Russian].
2. Kara-Murza, S. G. (2005). Manipulyatsiya soznaniyem [Manipulation of consciousness]. Moskva: Eksmo [in Russian].
3. Kovalenko, K. (2014). Formy naratsiyi v povistyakh A. Chekhova druhoyi polovyny 1890-kh rr. [Forms of narration in the novels of A. Chekhov in the second half of the 1890's]. *Literaturnyy protses: metodolohiya, imena, tendentsiyi. Filolohichni nauky*. Kyiv: Kyivivs'kyu universytet im. Borysa Hrinchenka, 4, 14–17 [in Ukrainian].
4. Matsevko-Bekers'ka, L. (2011). Naratyv mistychnoho u prozi Marka Levi [Narrative of the mystical in the prose of Mark Levy]. *Pytannya literaturoznavstva*. Chernivtsi: Chernivets'kyu natsional'nyu universytet, 84, 46–54 [in Ukrainian].
5. Savchuk, R. I. (2009). Opovidnyu prostir khudozhn'oyi prozy F. Sahan: lnhvokohnityvnyu i komunikatyvnyu aspekty [Narrative space of fiction F. Sagan: linguocognitive and communicative aspects]. (Dysertatsiia kandidata filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
6. Frantsuzskiy pisatel' – Mark Levi: Biografiya [French Writer – Mark Levy: A Biography]. Retrieved from: <https://sites.google.com/site/marklevilnv/> [in Russian].

7. Marc Levy Livres [Marc Levy Books]. Retrieved from: <https://www.marcl Levy.info/marcl Levy/livres>. [in French].
8. Rimmon-Kenan, S. (2002). *Narrative Fiction (New Accents)*. Routledge [in English].
9. Schiffrin, D. T. (1981). Variation in Narrative. *Language*, 57, 45–62 [in English].
10. Schmid, W. (2003). Narrativity and Eventfulness. *What is Narratology: Questions and Answers Regarding the Status of a Theory* / Edited by Tom Kindt and Hans-Harald Muller. Berlin: Walter de Gruyter, 17–33 [in English].

DICTIONARIES

Larousse : dictionnaire de français [French dictionary]. Retrieved from: <https://www.larousse.fr/dictionnaires> [in French].

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Levy, M. (2000). *Et si c'était vrai*. Paris : Édition Robert Laffont, S. A. [in French].
2. Levy, M. (2005). *Vous revoir*. Paris : Édition Robert Laffont, S. A. [in French].